

## **ДУДЧЕНКО ВАЛЕНТИНА ВІТАЛІЙВНА**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,  
доктор юридичних наук, професор*

### **ЦІНІСНИЙ ВИМІР ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ**

Юридична техніка як збірне, систематичне поняття, означає спосіб не тільки правоутворення і правореалізації, але і певний спосіб праворозуміння. Від якості цього способу залежить ефективність чи неефективність правового регулювання. У цьому полягає цінність опрацювання проблеми юридичної техніки для правознавства в цілому.

Термін «техніка» з грецької мови перекладається як майстерність, мистецтво, вправність, досвідченість. Це система засобів, вимог, правил та прийомів, застосовуваних у якійсь справі. Тож, у первісному, споконвічному розумінні термін «техніка» не несе суто матеріально-технічного навантаження, а передбачає передусім ще й інтелектуальну вправність, сферу мислимого, свідомого. Для нас очевидно, що класичне розуміння «техніки» має бути повернене в теперішнє українське правознавство і поширене в ній. Це обумовить інший предмет національної юридичної техніки й інші її цілі.

В опрацюванні зазначеної проблематики слід визнати величезний внесок відомого німецького юриста Рудольфа Єринга.

Право, за Єрингом, – цільове поняття. Включення нормативно-етичних елементів в поняття права необхідне для досягнення певної мети, ідеї права, справедливості. Неможливо пізнати право, не усвідомивши його мети. Мета органічна складова поняття права і праворозуміння в цілому.

Вимога справедливості впливає і визначає характер методології і теорії права, включно і його техніки. Ця вимога також визначає напрям тлумачення, доповнення і виправлення законів.

Техніка, за Єрингом, це юридичне мистецтво, або вміння, вправність, майстерність праворозуміння, правоутворення і правореалізації. Техніка – це і вимоги, правила, засоби та прийоми цього мистецтва. Вирішальною є майстерність праворозуміння, оскільки від відповіді на запитання, що таке право, залежить засаднича підстава здійснення юридичної практики. Різні думки про те, що є правом, обумовлюють різні результати (судові рішення). Мистецтво розуміння права обумовлює якість правоутворення, визначає напрям удосконалення законів.

Тож, головним завданням юридичної техніки, за Єрингом, є пізнання права, оволодіння і застосування його до конкретного випадку [1, с. 16–17].

Наукова задача позитивного юриста полягає у зведенні юридичних норм до загальних понять і, з другого боку, до виведення з цих понять

логічних наслідків. Це суто логічна праця думки. Для її виконання немає інших засобів, крім логіки, дедукції, виведення часткового із загального.

Однак, право не є цілком раціональною наукою, яка вирішує усі питання через просте застосування логіки в семантиці. Правові поняття мають розглядатися у контексті світогляду юриста. Йдеться про живу онтологію юридичного судження, про те, що право є сферою цінного, а не сферою безоціночних істин суто теоретичного розуму (Кант). З герменевтичної точки зору це означає тлумачення правових норм у контексті мети, принципів, а не суто екзегезно.

«Дух права» має переважувати його «букву». У разі протиріччя між (загальним) принципом і (спеціальним) законом треба виходити з пріоритету принципу перед законом.

Норми – принципи, якими керується учасник у процесі винесення і обґрунтування рішення, є обов'язковою складовою частиною процедури і цим самим правової системи. Обґрунтування невід'ємне у процедурі. Складову частину права утворюють не тільки спеціальні правила юридичного обґрунтування, але і загальні правила нормативно-етичної аргументації. Ідея справедливості має характер регулятивної ідеї як мета, до якої необхідно прагнути. Ще є ідеальним виміром право-застосування, що породжує проблему вміння і здатності майстерно обґрунтовувати.

Телеологічне (цільове) тлумачення, яке зорієтоване на принципи, є узгодженістю з етично-правовим чи етично-ціннісним контекстом. Важливі ціннісні орієнтири містить передусім конституція, особливо та її частина, в якій йдеться про основні права як безпосередньо діюче право. До етично-правового контексту належать уявлення про справедливість, правову державу, загальні принципи права. Останні мають (як каже Кант) особливу «регулюючу функцію», що полягає в тому, аби «зорієнтувати міркування на певні цілі». У праві вони служать «основними поняттями» і мають особливу вагу для тлумачення [2, с. 18–32]. Якщо певна норма вочевидь служить реалізацією певного принципу, то слід дбати про якнайширшу реалізацію цієї мети.

Тож, у техніці права необхідно розрізняти правила (норми) і принципи. Правила мають регулювати той чи інший конкретний, описаний нормою випадок, ситуацію. Що ж до принципів, то вони спонукають переслідувати і якнайповніше втілювати в життя ті чи інші загальні цілі в кожній конкретній ситуації.

### ***Список використаної літератури:***

1. Иеринг Рудольф фон. Юридическая техника / Пер. с нем. Ф. С. Шендорфа. С.Пб., 1905. – 318 с.
2. Кант И. Метафизика нравственности. Сочинения в 6 томах. М., 1965. Т. 4.4.2. – 416 с.

**Ключові слова:** право як цільове поняття, техніка як юридичне мистецтво, норми і принципи права, вимога єдності права.

**Ключевые слова:** право как целевое понятие, техника как юридическое мистецство, нормы и принципы права, требование единства права.

**Key words:** law as a target concept, technique as legal art, norms and principles of law, the requirement of unity of law.

## **РЯЗАНОВ МИХАЙЛО ЮРІЙОВИЧ**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
докторант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції, доцент*

### **АРТЕФАКТНІСТЬ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ**

Сучасні підходи до осмислення права та складових, які входять в його поле, наразі осмислюється як «процес збереження, відтворення, розвитку й постійного відновлення» [1]. Сполучним матеріалом цих процесів виступає правова спадщина, роль якої – забезпечення процесу породження й самопоновлення права на кожному етапі його розвитку.

Тут доречним буде розглядати усю правову спадщину в рамках інформаційно-семіотичного підходу, в якому вона представляється як система знаків, образів, що отримали «юридичне означення», і відтворюються людьми у практиці. Під «юридичним означенням» мається на увазі створення правових артефактів – спеціальних знакових засобів, за допомогою яких здійснюється кодування й трансляція інформації про правову реальність.

В сучасній науці існують різні трактування терміну «артефакт», а саме у широкому та вузькому сенсах. У вузькому сенсі артефакт означає матеріальний об'єкт, виготовлений людиною. Широке розуміння артефакту передбачає його осмислення, як продукту історії людства, що включають ідеальне й матеріальне. Широке розуміння артефакту, по-перше, було обумовлене тим, що у культурологічній школі під «знаряддям» розумілась, наприклад, мова, явище очевидне і не матеріальне. В будь-якому сенсі, слід констатувати що артефакти існують в межах соціуму, а отже по своїй суті, по своєму походженню й розвитку – соціальні. Відповідно в праві, під правовими артефактами можна розглядати феномени, які створені людиною та суспільством у правовій сфері: предмети, засоби і способи діяльності, символи, знаки, образи [2, с. 145]. У свою чергу, В. А. Бачінін визначає артефакт як пізнавальну модель, результат інтелектуальної творчої діяльності людини, його мислей, уяви, інтуїції. На думку дослідника, правові артефакти відображають ті реалії, які стояли поза ними, відповідно усі правові артефакти – це джерело інформації про об'єкти правової спадщини та колізії: особливості які відійшли у минуле [3, с. 12].

При цьому артефакти знаходяться не тільки поза людиною, а імпліцитно функціонують у ній. Саме з них індивід бере смисли,